

Egil Keskitalo, Ida Loken Valkkeapää
Governer/Foto: Hans Olof Utsi/Beaivváš Sámi Našunálateáhter/Skoavdnji 2015

Balddihahtti gelddolaš

Eliisá isidiinnis, Pierain, gii sihke cápmá, vuortnuha, balaha ja manemus vel goddá su.
Govven: Hans Olof Utsi/ Beaivváš Sámi Našunálateáhter/Skoavdnji 2015

Manne lea veahkaválddalašvuohta mii ruovttuin dáhpáhuva sihke tabu ja heahpat? Beaivváš Sámi Našunálateáhtera čájálmas «Skoavdnji» govvida gelddolaččat dán váttis ja duodalaš fáttá.

Njealječiegeat stuora dološmálet fielloláhtti lea vuosttaš maid oainnat go lávket teáhtersálii. Geahččái lea álki ipmirdit ahte lávdečieheapmi ii leat guovddážiis das. Lávdii ja neavttáriid gárvvut dolvot du dološáigái. Dáhpáhus leage mearrasápmelaččaid ja kvenaid guovllus, 1920-logus, Nuorta-Finnmárkkus. Čájálmas álgá ráfálaččat. Lea beaivvi mannel Piera ja Eliisá heajaid. Gájjá, Karral ja Elias čohkkádit, juhket gáfe ja vurdet náittosbára lihkkat. Nu mot dáhpá sáhtta leat, de geažuhuvvo náittosidja humoristtalaččat. Buot orru nu buorre ja ráfálaš. Ráfálašvuohta ja humora dattetge ii bistte. Dás duohko lea baicca roavva veahkaválddalašvuohta guovddážiis. Namuhasttán ahte lea soames sajis gos Gájjá dahje su isit skelbmošeaba.

Alle jođánit oahpánuvvat Piera sevdnes beallái. Son ii leat siivos ja vuogas olmmoš. Sus leat sihke garra sánit ja dagut, mat báidnet olles čájálmasa. Dan besset sihke Karral, Elias ja muhtun muddui Ánná vásihit. Piera ja Eliisá leaba álot guovttá ruovttus go Piera cápmáša ja vuortnuha eamida, čiekčá su áhpehis čovviji, ja mannel fas gáhtá, lohká ráhkistit su ja átnu ándagassii. Loahpas goit goddá eamida, čiehká liikka ja gielista ahte Eliisá lea guodđán su. Pieras lea muhtun muddui heajos oamedovdu mannel dan. Son jeđde iežas biibbaliin, dulko dan nu ahte eamida goddin šaddá vuoiggalážiin. Dramatihkar Inger Margrethe Olsen (1956-2010), lea viežžan inspirašuvnna «Soaiggus» nammasaš balddonasmuitalusas, mas vuolgasadji lea Nuorta-Finnmárkkku rittus. Skoavdnji mearkkaša juogalágan fasttes, čáhpes

gopmi dahje balddonas. Dan oktavuodas lea Piera skoavdnji, iežas daguid ja oamedovdu bokte.

Áigeguovdil dolin, dalle ja dál

Čájálmasas leat maid eará tabuáššit, nu go risttalašvuohta ja homofiliija, ja inseasta. Sárdneolmmái Elias, gii maid čájehuvvo leat Eliisá vielljan, dovddasta iežas dorvvastan Ipmi-lii, go ii beasa ráhkistit nuppi dievddu. In dieđe gal leaš go čájálmas heivehuvvon dálaáigái, go jur sárdneolmmái Elias lea dat gii bivdá Eliisá guoddit veahkaválddalaš Piera. Eliisá ii jeagat. Soaitá gal maid go Eliisá lea su oabbá. Piera balaha buot eanemusat Eliisá Eliasii liikot. Bearašdrámá mas lea ilgadis boadus.

Mannel Eliisá beivviid lea dálu biigá, Ánná, gii beassá dovdat Piera vaši. Son šaddá áhpeheapmin, mannel go Piera lea seksuálalaččat veahkaváldán su, ja sihtá eret váldit ogi. Ánná ja Gájjá ságastallamis boahat ovdan ahte Piera lea veahkaváldán iežas oappá, go leigga nuorat. Gájjá lei ieš váldán eret ogi. Veahkaválddalašvuohta ruovttus, risttalašvuohta ja homofiliija, seksuálalaš illasteapmi ja inseasta-iesálddis eai leat álkis áššit. Ii olmmoš jáhkáše dain lea guoimmuheaddjiárvu. Ii fáddá moktege atte illudovdu, muhto juoga ládje dat ankke geasuha, buktá sáhkkiivuoda. Soaitá leat dan dihte go diehtit ahte fáddá čuovvu min, beroškeahhtá áiggis.

Beaivváš speadjalastá nannosit servodaga eanemus tabu, heahpadis ja čihkoseamos áššiid. Dakkáriid mat dávjá dáhpáhuvvet áib-

bas čiegus, bearrašiid njealji viessoseinniid siste. Čájálmas sáhtta buktit geahččái dan gova ahte dakkár olmmošlaš tragediijat ja gillájeaddjit eai leat dušše stuora gávpogiin. Dat sáhttet gávdnot vel min smávva sámi gilážiin ge. Teáhterlávdi leage dehálaš arena servodaga rašes, hearckes, tabu ja heahpadis áššiid. Doppe dat bohtet oidnosii. Gii diehtá, soaitá maid dagahit ságastallama tabuáššiid birra, mii fas dan dáfus sáhtta buktit ovdáneami sámi servodahkii. Dat han livččii fas stuora riggodat midjiide.

«Skoavdnji» lea duodai geahččanveara. Visot doaibmá nu bures, sihke neavttáriid neaktin ja ovttasdoaibman, giella ja musihkka. Visot heivehuvvon millimehtera dárkilvuodain. Ja hui buorre han dat lea, go geahčči han sáhtáši jođánit ieš heahpanit, jus dakkár tabu, heahpadis áššiid neaktimis ii livčče ollislaš ámmátlašvuohta. Muđui ferten namuhit ahte mu mielas lei erenoamáš heivvolaš musihkka. Ii dat vuorjan moktege. Navddán dan dihte Beaivváša válljen rievttis šuokjadahkki čájálmassii. Jus it leačča dakkár gii viššalit duolmmat, golahat ja loavttat teáhterláhttiid, de geahča dán, sihke duodalaš fáttá dihte, muhto buot eanemus go buot doaibmá nu bures. Badjelaš diibmu hurgá issoras jođánit, go čájálmas lea jur balddihahtti gelddolaš.

Árvvoštallan: Karen Anne Sara Utsi

Dieđut:

Skoavdnji

«Skoavdnji» čájehuvvui vuosttaš gearde 1994:s, go daláš teáhterhoavda Haukur J. Gunnarsson álggii teáhterhoavdan Beaivváži. Son luohpá virggistis ja loahpaha barggu seamma čájálmasain.

Čálli: Inger Margrethe Olsen (1956 – 2010)

Bagadalli: Haukur J. Gunnarsson

Lávdehábmén: Bård Lie Thorbjørnsen

Suokjadahkki: Frode Fjellheim

Čuovgahábmén: Øystein Heitman

Neavttárat:

Piera – Egil Keskitalo
 Eliisá – Ida Loken Valkkeapää
 Ánná – Heli Huovinen
 Elias – Niils Henrik Buljo
 Gájjá – Inga Márjá Sarre
 Karral – Áilloš